

ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDA GÖREV YAPAN ÖĞRETMENLERİN DİSİPLİN STRATEJİLERİ**

Gülcan Korkut¹
rose.can.007.gk@gmail.com

Süleyman Karataş²
skaratas@akdeniz.edu.tr

Özet

Ortaöğretim kurumlarında öğrencilerin istenmeyen davranışlarının birçok türü ve nedeni olabilmektedir. Gerek aile, gerek öğrencinin kendisinden kaynaklı olan bu nedenlere ilişkin her öğretmen yaş, cinsiyet, kıdem vb. sahip olduğu özelliğe göre bir disiplin yaklaşımında bulunarak sorunun çözümü adına disiplin modeli geliştirebilmektedir. Bu çalışmada ortaöğretim kurumlarındaki öğretmenlerin bakış açısıyla öğrencilerin istenmeyen davranışlarının ne olduğu, bunların nedenlerinin tespit edilmesi ve bunlara karşı kullanılan yöntemler ele alınmıştır. Araştırma; 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Döşemealtı ilçesinde 11 ortaöğretim kurumunda görev yapan 287 öğretmen örneklem olarak alınmıştır. Veri toplama araçları sıraya konularak numaralandırılmış, elde edilen veriler bilgisayar paket program SPSS 18.0 (Statistical Package for Social Sciences) kullanılarak çözümlenmiştir. Nicel araştırma yöntemi olan betimleyici tarama modeline uygun şekilde şekillenen çalışma sonucunda elde edilen verilerin değerlendirilmesi ve yorumlanmasına bağlı olarak; disiplinsiz davranışların daha çok sorumluluk gerektiren davranışlar üzerinde kümelendiği ve bu davranışların oluşmasında aile içi sebeplerin çoğunlukta olduğu sonucuna varılmıştır. Çalışmada ayrıca öğretmenlere ilişkin kişisel verilerle (yaş, branş, mesleki kıdem ve öğrenci sayısı vb.) ile disiplin algısının ilişkisi de incelenmiş olup, bu iki özellik arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Disiplin, İstenmeyen Davranış, Ortaöğretim.*

DISCIPLINARY STRATEGIES OF TEACHERS WORKING IN SECONDARY EDUCATION INSTITUTIONS

Abstract

In secondary education institutions, there are innumerable sorts of student misbehavior (undesirable behavior by students) and the causes behind them. Every teacher, through the disciplinary approaches depending on his/her age, gender, seniority etc., develops disciplinary models when trying to solve such problems caused by the student himself/herself or/and his/her family. This study tries to identify students' misbehavior (undesirable behavior by students) and the reasons behind them from the point of teachers' view in secondary education institutions and deals with the methods used against them. The sampling covers 287 teachers from 11 secondary schools in Döşemealtı district during the academic year 2017-2018. The data collection tools have been numbered by sequencing and the data were analyzed using SPSS 18.0. Based on the evaluation and interpretation of the data obtained through the results of the study structured as the descriptive screening model which is a quantitative research method; It is concluded that the undisciplined behaviors are clustered on behaviors that require more responsibility and that domestic reasons form the majority of these behaviors. In the study, the relationship between the personal data (age, branch, seniority, number of students, etc.) and the perception of discipline have been also examined and a significant correlation has been found between these two features.

Keywords: *Discipline, Undesirable Behavior, Secondary Education.*

** Bu çalışma Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde yürütülmüş olan “Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Disiplin Stratejileri” konulu yüksek lisans tezinden uyarlanmıştır.

¹ Akdeniz Üniversitesi, EYD Yüksek Lisans Öğrencisi

² Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü

GİRİŞ

Eğitimde disiplin; kişiye birey olmayı öğretmek adına sınıf ortamından yola çıkarak toplumda yaşamayı öğreten, kişileri hizaya getirmeyi, diğer insanların hak ve hürriyetlerine karşı bilinçli yapmayı hedefleyen, toplumda refah ve huzuru sağlayan bir kavram olarak ele alınmaktadır (Brophy, 1988, s.2).

Okul sınırları içerisinde gerçekleşen disiplin iki türdür: *okul disiplini* ve *sınıf disiplini*. Okul disiplininin okul yöneticisi sorumlu iken, sınıf disiplininin sorumlu olan ve öğrenci ile birebir iletişim kuran kişi ise öğretmendir. Öğretmen, sınıf disiplinini kurarken sınıfın aynı zamanda toplum olduğunu öğrenciye hissettiren, ödül-ceza yöntemlerinde denge kurarak öğrencide disiplin duygusunu oluşturan ve öğrencinin ahlaki gelişiminde yönlendirici etkide bulunan kişidir. Geleneksel eğitimde katı ve ahlakçı bir mizaç oluşturan öğretmenler, ceza yöntemi ile disiplin kurmayı sağlarken, modern eğitimde ise bunun tam tersi olarak disiplin kurma adına öğrenci-öğretmen ilişkileri daha samimi ve olması gerektiği şekildedir (Brophy, 1988, s.3).

Çalışmanın ana problemi ortaöğretim seviyesinde öğrencilerin istenmeyen davranışları karşısında öğretmenlerin uygulayacakları disiplin anlayışı ve yöntemleri olacaktır.

Ortaöğretim kurumlarındaki öğretmenlerin disiplin anlayışları ve yöntemleri üzerine yapılan bu çalışmada temel amaç; okul ve sınıf içinde öğrencilerin istenmeyen davranışlarının neler olduğunu, bu davranışların nedenini ve bunları çözmeye, öğrencilere disiplin kazandırma noktasında neler yapılabileceğini katılımcıların bakış açısıyla göstermektir. Araştırmanın temel problemleri ise şu şekilde sıralanabilir:

- Ortaöğretim kurumlarındaki öğrencilerde istenmeyen davranışlar nelerdir?
- Ortaöğretim kurumlarındaki öğrencilerde istenmeyen davranışların nedenleri nelerdir?
- Ortaöğretim kurumlarındaki öğrencilerde istenmeyen davranışlara ilişkin öğretmenlerin geliştirdiği anlayış ve yöntemler nelerdir?

Eğitim ve öğretimde sınıf ve okul içi disiplin anlayışının gelişmesine yönelik oluşturulan disiplin modelleri ışığında, yapılan bu araştırma ve beraberindeki çalışma Türkiye’de ortaöğretim kademesindeki öğretmenlerin görüşlerini ve ortak sıkıntılarını yansıtması açısından alan yazına katkıda bulunması noktasında önemlidir.

Araştırma yapılırken ortaöğretim kurumlarındaki öğrencilerin istenmeyen davranışlarda bulduklarından hareketle; öğretmenlerin de bu davranışlara yönelik geliştirdikleri ortak disiplin anlayışları olabileceği varsayılmıştır

Araştırma; 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Döşemealtı ilçesinde 11 ortaöğretim kurumunda görev yapan 481 öğretmenle sınırlandırılmıştır.

KURAMSAL ÇERÇEVE

Disiplin toplumumuzda “olumsuz” ve “negatif” bir kavram olarak algılanmaktadır. Onun bu şekilde algılanması elbette toplum hafızası, yaşayış ve toplumsal ilişkiler dâhilindedir. Disiplin denildiğinde Türk toplumunda “ceza” akla gelmektedir. Bu şekilde bir adlandırma oldukça yanlıştır. Türk Dil Kurumu’nun tanımıyla “ceza”, yaptığı bir hatadan ötürü kişiyi cezalandırmak, ona yaptığının olumsuz anlamda karşılığını ödetmek manalarına gelmektedir. Oysa disiplin, cezadan çok farklı olarak kişinin sorumluluk kazanmasını ve ceza almayacak davranışlar içerisinde olmasını ifade etmektedir. Şüphesiz ki Türk toplumundaki bu algıda geçmişten günümüze

sınıf ortamlarında uygulanan şiddet, baskı ve kurallara uymama doğrultusunda gelen ceza sistemi etkili olmuştur (Cemaloğlu, 2007).

Turhan (2014) istenmeyen davranışı tanımlarken, bir davranışın sınıf içerisinde dersin akışını bozması ve rutini engellemesi, öğretmen ve öğrencilerin huzurunu bozacak nitelikte olması, okula ve okuldaki kişilere zarar verme noktasında olması halinde istenmeyen davranış olarak nitelendirilebileceğini söylemektedir (Turhan, 2014, s. 7).

Tanhan ve Şentürk (2011) yaptıkları çalışmada sınıf içerisinde istenmeyen davranışlarda öğretmen tutumlarını ele almışlardır. Araştırmada Van iline bağlı 60 okulda 2017 öğretmenle görüşülmüş ve görüşme sonunda öğretmen davranışlarının duyuşsal ve davranışsal iki boyutu olduğu ele alınmaktadır. Duyuşsal boyutu davranış sonucunda öğretmenin öfkelenmesi, asabi ve sınırlı olmasını ifade ederken, davranışsal boyutu ise öğrenciye kızıp bağırmasını ve ceza vermesini içermektedir. Öğretmenlerin davranışa bağlı olarak iki şekilde de tepki verdikleri, fakat kendilerini kontrol altına alamama noktasında eğitim içeriğine uygun olmayan davranışlar içerisinde girdikleri gözlemlenmektedir (Tanhan & Şentürk, 2011)

Turhan (2014) istenmeyen öğrenci davranışlarının nedenlerini açıklarken iki çeşit sınıflandırma yapmaktadır: sınıf içi etkenler ve sınıf dışı etkenler. Sınıf içi etkenler öğrencinin eğitim aldığı sınıf ortamının öğeleri ile ilişkilidir. Bunlar öğretmen, öğrenci, fiziksel ortamdan oluşmaktadır. Sınıf dışı etkenler toplumsal çevre ile ilişkilidir ve bunlar aile, okul, çevredir.

Gökyer ve Doğan (2016) yaptıkları çalışmada istenmeyen öğrenci davranışlarının nedenlerini araştırmak adına 2014 yılında Elazığ'da 34 yönetici ve 192 öğretmenle görüşme sağlamışlardır. Akademik yaşantılara ilişkin olumsuz davranışların derse ilgisizlik, ders konusunu sıkıcı bulma, motivasyon eksikliği şeklinde sıralandığı; öğretmene ilişkin olumsuz davranışların öğretmen sözüne uymama, öğretmenin sözünü kesme, öğretmeni dinlememe şeklinde sıralandığı; okul kuralları ile ilgili olumsuz davranışların ise derse zamanında gelmeme, izinsiz konuşma, sınıfı temiz tutmama şeklinde sıralandığı görülmektedir. Gökyer ve Doğan istenmeyen davranışların engellenmesi noktasında öğrencilerle konuşulması gerektiği, velilerle iyi iletişim kurulması, öğrencilerin medya etkisinde kalmaması adına onun izlediği/dinlediği programların tespit edilip denetlenmesi, öğrenci-öğretmen iletişiminin doğru şekilde yapılması gerektiğini söylemektedir (Doğan & Gökyer, 2016).

İstenmeyen davranışları engellemek sabır, rasyonel düşünme, bilgi, deneyim, insan psikolojisini iyi anlama, insanları tanıma ve gözlem yapma özelliği gerektirmektedir. İstenmeyen davranışları ortadan kaldırmak isteyen bireyler öncelikle bu davranışı gerçekleştiren kişiyi iyi gözlemlemeli, tanımalı, davranışı hangi koşullarda gerçekleştirdiğini görmeli ve davranışı engellemek adına yapılabilecekleri tespit etmelidir.

İstenmeyen davranışları engellemek adına yapılacak ilk şey öğrenci ile konuşmaktır. İstenmeyen davranışların engellenmesi noktasında, davranışın hatalı olduğu öğrenciye öğretilmelidir. Eğer sınıfa geç gelen öğrenci bu hususta uyarılmazsa yaptığı davranışın hatalı olduğunu bilemez ve aynı davranışı yapmaya devam eder. Bu aşamada öğrenciye yaptığı davranışın hatalı olduğu, okula ait kuralların olduğunu ve davranışı gerçekleştirmemesi gerektiği söylenmelidir (Celep, 2000, s. 83).

Sınıf yönetiminde “düzen” oldukça önemlidir. Sınıfta öğrenciye sorumluluk vermek, öğrencinin düzene ters olan her türlü şeyi kendisinin algılamasını sağlamak, öğrenciye kendisini sınıf içerisinde değerli ve önemli hissettirmek de istenmeyen davranışların önüne geçen eylemlerdir.

Atıcı (2007) sınıf içerisinde yaşanan disiplin problemlerinin “sınıf içi nedenler” ve “sınıf dışı nedenler” olarak ikiye ayrıldığını söylemektedir. Sınıf içi nedenler “öğrenci”, “arkadaş çevresi”, “sınıf ortamı”, “öğretmen” ve “öğretim programı”dır. Sınıf dışı nedenler ise öğrencinin özel çevresi olan ve onu topluma hazırlayan temel yer olan “aile”dir (Atıcı, 2007).

Sınıf içi etmenler öğretmenin ve okul yönetiminin kontrolünde değiştirilebiliyorken, sınıf dışı etmenlerde yani ailede ise disiplin davranışına dair dışarıdan bir müdahale olamamaktadır.

İstenmeyen davranışlarda en etkili öğelerden biri öğrencinin kendisidir. Öğrencinin huyu, alışkanlıkları, tutum ve davranışları, aldığı eğitim kaynaklı olarak neyin iyi neyin kötü olması noktasındaki fikirleri disiplini ve istenmeyen tutumları oldukça etkilemektedir.

Erdem ve arkadaşlarının (2006) yapmış olduğu bir çalışmada lise öğrencilerinin arkadaşlarının davranışlarından oldukça etkilendiği ortaya çıkmaktadır. Erdem ve arkadaşları özellikle lise döneminde öğrencilerin oldukça etki altında kaldıklarını, arkadaşlarına özendiklerini, arkadaşlarından eksik kalmamak adına birçok şeyi örnek aldıklarını söylemektedir. Araştırmada 15-17 yaş aralığındaki 13 meslek, 24 genel ve 6 özel lise öğrencilerinden 3483 öğrenci katılmış ve bu öğrencilerle yapılan anket sonucunda kötü madde alışkanlıkları da dahil olmak üzere öğrencilerin arkadaş çevresinden oldukça etkilendikleri ortaya çıkarılmıştır. Özellikle okuldan kaçan, anti-sosyal, ailesiyle sorunlu lise öğrencilerinin arkadaşlarını da yine bu çevreden seçtikleri ve çevreye uyumlu şekilde davranış geliştirdikleri tespit edilmiştir (Erdem, Eke, Ögel, & Taner, 2006).

Sınıf ortamındaki öğrenci sayısı da disiplin problemleri olmasını etkileyen şeylerden biridir. Öğrencilerin çok kalabalık sınıflarda okuması, öğretmenin bu sınıflarda otorite kurmasının zorluğu, öğrencilerin birbirlerine yakınlığının fazla olmasıyla birbirlerinden etkilenmelerinin de fazla olması sınıf ortamında disiplin kurulmasını engellemektedir.

Sınıfların derecelerinin de disiplin davranışları üzerinde etkisi büyüktür. Akpınar ve Özdaş (2013) lise öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmada çeşitli disiplinsiz davranış modellerini ele almışlar ve özellikle verilerde 9.sınıfların ve 12.sınıfların daha büyük oranda disiplinsiz davranışlar içerisinde olduklarını tespit etmişlerdir. Yani liselerin ilk kademesi ve son kademesindeki öğrenciler okula başlama ve okulun son yılında çok daha fazla disiplinsiz davranış sergilemektedirler. Bu durum üzerinde okulu tanıma, yeni bir çevre kurma ve son sınıfta da okuldan ayrılma durumlarının etkili olduğu tespit edilmiştir (Akpınar & Özdaş, 2013).

Erkesici (2005) yapmış olduğu bir çalışmada sınıf ortamında erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla, derslerine önem veren öğrencilerin vermeyen öğrencilere oranla daha fazla disiplin cezası aldıklarını ortaya çıkarmıştır. Bu araştırma temel alınarak sınıf ortamında erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha enerjik olmaları ve derslerine önem veren öğrencilerin disiplin cezasına yatkın olmalarının getirisi olduğu söylenebilir (Erkesici, 2005).

Öğretmen, eğitim ve öğretimin en etkin elemanıdır. Toplumda ailelerin çocuklarını güvenerek emanet ettiği ve eğiterek öğretmelerini istediği kişi olan öğretmene birçok vasıf yüklenmiştir. Bu vasıflardan en önemlisi de güvenilirliktir. Bir ülkenin kalkınmasında, nitelikli insan gücünün yetiştirilmesinde, topluma dair huzurlu ve sosyal barışın egemen olduğu bir alanda yaşamak adına öğretmene yüklenen görevler oldukça fazladır.

Okullarda disiplin konusunda etkili olan bir başka öge de “eğitim programı” dır. Eğitim programı öğrencinin eğitim aldığı materyallerin içeriğini, ders kitaplarını, müfredatı ve okulun kendi disiplin yönetimini kapsamaktadır.

07.09.2007 tarihli Resmi Gazete’ de yayımlanan 26636 sayılı yasa ile çıkarılan Ortaöğretim Kurumları disiplin yönetmeliğini ele aldığımızda, altı kısımdan ve kendi içerisinde bölümlerden oluşan bu yönetmelikte ortaöğretim kurumlarındaki öğrencilerin disiplin dışı sergileyecekleri davranışlar sonucunda onlara uygulanacak cezalar belirlenmiştir. Yönetmelik genel olarak öğrencilerin uyacakları, uyması gereken ve öğrenciden beklenen davranışların içeriğini, bu davranışların olmaması durumunda onlara uygulanacak cezaları, olması durumunda da uygulanacak ödül sistemini kapsamaktadır. Yönetmelikte ceza hususunda öğrenciyi kınama içeren psikolojik cezaların ağırlıkta olduğu, ödül hususunda ise öğrenciyi motive edecek not sistemleri ve yine konuşmaların, takdir edilmenin önemli olduğu yer almaktadır (MEB, 2007).

Aile çocuğa içerisinde yaşadığı ortamda var olabilmeyi, kendini anlatabilmeyi, aktarabilmeyi ve her şeyden önemlisi sosyalizasyon gerçekleştirmeyi öğreten kurumdur. Çocuğun okula gönderilmesi ve davranışlarının şekillenmesinde sorumlu olan aile, aynı zamanda çocuğun toplumla bütünleşmesinde de sorumlu yapıdır.

Aile çocuğa disiplin davranışı kazandırırken onun bireysel hak ve özgürlüklerini sınırlamamalı, onun isteklerinin tersine yönde gitmemeli, uzlaşmacı olmalı, çocuğa değer vermelidir. Ailenin çocuğa disiplin kazandırırken takındığı tavır şu özellikleri içermelidir:

- *Koşulsuz Sevgi*
- *Temel Özgürlüklerin Sağlanması*
- *Çocuğun Tanınması*

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma ortaöğretim kurumlarında görevli öğretmenlerin, sınıflarda yaşanan disiplin bozan davranışlar, sınıflarda yaşanan disiplin bozan davranışların neler olduğu ve disiplini bozan davranışlara karşı kullanılan yöntemler konusuna ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçladığından, nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeline uygun desenlenmiştir.

Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evreni Antalya ili Döşemealtı ilçesinde bulunan ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerden oluşmaktadır. Araştırmanın gerçekleştirildiği 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Antalya ili Döşemealtı ilçesinde bulunan 11 ortaöğretim kurumunda görev yapan 481 öğretmenden bulunmaktadır. Betimsel araştırmalarda örneklemden elde edilen bulguların evren için genelleneceği düşünülerek örneklemin evreni temsil edecek sayıda olmasına dikkat edilmektedir. Farklı kaynaklarda örneklemin evreni temsil yeterliği ile ilgili değerlendirmelere rastlamak mümkündür. % 95 kesinlik düzeyi ve tolerans gösterilebilir hata oranlarına göre 100.000 kişilik bir evren için 382 kişi yeterli örnekleme oluşturmaktadır (Balcı, 1997: 112).

Evreni daha iyi temsil edeceği düşüncesiyle olasılıklı örnekleme desenlerinden olan basit tesadüfi örnekleme yoluyla 287 öğretmen araştırma örneklemine alınmıştır.

Veri Toplama Aracı

Öğretmenlerin disiplin anlayışları ve disiplin uygulamaları konusunda görüşlerinin belirlenmesi amacı ile Aksoy 1999 tarafından yılında geliştirilen ,“Classroom Management And Student Discipline İn Elementary Schools Of Ankara (Turkey)” doktora tezine ait olan veri toplama aracı kullanılmasına karar verilmiş fakat ölçeğin üzerinden zaman geçtiği göz önüne alınarak Prof. Dr. N.AKSOY ‘un tavsiye ve görüşü alınarak ölçek güncellenmiştir. Veri toplama aracı “öğrencilerin sınıfta disiplini bozan davranışları “ (25 madde), “öğrencilerin sınıfta disiplini bozan davranışlarının nedenleri “ (17 madde) ve “disiplini bozan davranışlara karşı kullanılan yöntemler “(18 madde)” olmak üzere üç boyuttan oluşmaktadır. Araştırmanın alt boyutları beşli likert türüne göre düzenlenmiş şekilde derecelendirilmiştir.

Veri toplama aracının güvenilirlik düzeyi hesaplamak için Cronbach's Alpha kullanılmıştır. Ölçeğin bütün olarak güvenilirlik düzeyi analizinin yanı sıra, ölçekte bulunan 3 alt boyutun her birine de güvenilirlik katsayıları şöyle belirlenmiştir: “öğrencilerin sınıfta disiplini bozan davranışları” (r =,969); “öğrencilerin sınıfta disiplini bozan davranışlarının nedenleri” (r=,862) ;“disiplini bozan davranışlara karşı kullanılan yöntemler” (r=,912) olarak hesaplanmıştır. Bu çalışmada elde edilen veriler üzerinden yapılan güvenilirlik analiz sonuçları (r =,954) önceki analizlerle tutarlı görülmüştür.

Verilerin Analizi

Verilerin analizine başlanmadan önce, veri toplama araçları tek tek kontrol edilip daha sonra değerlendirmeye alınmıştır. Değerlendirmeler 287 veri toplama aracı üzerinden yapılmıştır. Veri toplama araçları sıraya konularak numaralandırılmış, elde edilen veriler bilgisayar paket program SPSS 18.0 (Statistical Package for Social Sciencies) kullanılarak çözümlenmiştir. Bu veriler araştırmanın alt problemlerine göre analiz edilmiştir. Öncelikle elde edilen verilere hangi testlerin uygulanacağını belirlemek amacıyla değişkenlerin dağılımının normalliği Kolmogorov-Smirnov testi ile incelenmiştir. Kolmogorov-Smirnov testi sonucuna göre cinsiyet, medeni durum, yaş, branş, mesleki kıdem, sınıflardaki öğrenci sayıları $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık gösterdiği için dağılımların normal olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bundan dolayı söz konusu değişkenlerden yaş, mesleki kıdem, öğrenci sayıları için parametrik olmayan testlerden Kruskal Wallis H testi; cinsiyet, medeni durum ve branş için Mann-Whitney U testi yapılmıştır. Çalışmada anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Disiplin bozucu davranışlar boyutunda öğretmenlerin en fazla katıldıkları, bir başka ifadeyle en sıklıkla rastlanan disiplin sorunu, “İzin istemeden konuşmak” ($\bar{x} = 3,32$), “verilen ödevleri yapmamak” ($\bar{x} = 3,19$), “ders sırasında bir şeyler yapmak” ($\bar{x} = 3,15$) maddeleri izlemiştir. Öğretmenlerin en fazla rahatsız oldukları durumlar öğrencilerin derslere ve kurallara karşı ilgisizliğinden kaynaklı durumlardır. Diğer yandan aynı boyutta öğretmenlerin görece en az katıldıkları madde, “milli ve manevi değerlere küfür ve hakaret etmek” ($\bar{x} = 1,65$), “alkollü olarak okula gelmek” ($\bar{x} = 1,56$), “okulla ilgisi olmayan kişileri sınıfa getirmek” ($\bar{x} = 1,54$) davranışları gelmektedir.

Disiplini bozan davranışların nedenleri boyutunda en yüksek katılım “aile içi problemler” ($\bar{x} = 4,26$), “ailelerin çocuklarına karşı olumsuz tutum ve davranışları” ($\bar{x} = 4,16$), “öğrencilerin bulunduğu yaşın

ve gelişim özelliklerinin etkisi (Ergenlik dönemi başı)” ($\bar{x} = 4,03$) maddeleri izlemiştir. Diğer yandan aynı boyutta öğretmenlerin görece en az katıldıkları 3 madde, sınıfta uyulması gereken kuralların açık ve anlaşılır olmaması ($\bar{x} = 2,95$), derslerin sıkıcı olması ($\bar{x} = 2,94$), Tütün, alkol ya da madde kullanımı ($\bar{x} = 2,89$), maddeleri izlemiştir.

Disiplini bozan davranışlara karşı kullanılan yöntemler boyutunda ise öğretmenlerin en çok “öğrenci ile dersten sonra konuşmak” ($\bar{x} = 3,88$) yöntemini seçtikleri anlaşılmaktadır. Bunu, “öğrenciyi, vücut işaretleri ile sözsüz uyarmak” (ön surat asmak, baş sallamak, gözünün içine bakmak vb.)” ($\bar{x} = 3,83$), “öğrenciyi hemen durmasını söylemek” ($\bar{x} = 3,40$) yöntemleri izlemektedir. Öğretmenlerin öğrencilere karşı kullandıkları yöntemlerde fiziksel şiddetin ilk başlarda yer almadığı görülmektedir. Öğretmenlerin görece az başvurdukları yöntemler ise “öğrencinin eğlenceli ders etkinliklerine katılmasına izin vermemek” ($\bar{x} = 1,71$), “öğrencinin teneffüse çıkmasına izin vermemek” ($\bar{x} = 1,52$) ve “öğrenciyi bedensel olarak cezalandırmak (ör: saçını çekmek, kulağını çekmek vb.)” ($\bar{x} = 1,47$), maddeleri izlemiştir.

Tablo 1. Ailelerin Çocukların Eğitimine Olan İlgisizliği Alt Boyutuna Ait Görüşlerin Yaş Değişkenine Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyutlar	Yaş	N	Ort.	sd	χ^2	p	Fark
Ailelerin çocukların eğitimine olan ilgisizliği	20-35	88	168,82	2	13,83	0,001	1-2, 1-3
	36-50	157	133,25				
	51-65	42	132,17				
	Toplam	287					

Tablo 1’ deki bulgulara göre, öğretmenlerin “ailelerin çocukların eğitimine olan ilgisizliği” ilişkin görüşleri “yaş” değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$\chi^2 = 13,83$, $p < 0,05$]. Bu nedenle farkın kaynağını bulmak için yapılan Mann-Whitney U testi sonucunda, farklılığın 20-35 yaş grubu ve bu yaş grubundan daha büyük yaşa sahip öğretmen grupları arasında olduğu ortaya çıkmıştır. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında, ailelerin çocukların eğitimine olan ilgisizliğini daha genç öğretmenlerin orta ve yaşlı öğretmenlere göre daha fazla derecede önemsedikleri görülmektedir.

Tablo 2. Öğrenciyi Azarlamak Alt Boyutuna Ait Görüşlerin Yaş Değişkenine Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyutlar	Yaş	N	Ort.	sd	χ^2	p	Fark
Öğrenciyi azarlamak	20-35	87	137,24	2	10,13	0,006	1-3 , 2-3
	36-50	156	136,47				
	51-65	42	179,19				
	Toplam	285					

Tablo 2’ deki bulgulara göre, öğretmenlerin “öğrenciyi azarlama yöntemine” ilişkin görüşleri “yaş” değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$\chi^2 = 10,13$, $p < 0,05$]. Bu nedenle farkın kaynağını bulmak

için yapılan Mann-Whitney U testi sonucunda, farklılığın 20-35 yaş grubu ve 51-65 yaş grubu, 36-50 yaş grubu ile 51-65 yaş grupları arasında olduğu ortaya çıkmıştır. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında, 20-35 yaş grubu ile 36-50 yaş grubunun benzer bakış açısına sahip oldukları anlaşılmaktadır. 51-65 yaş grubu disiplin yöntemleri arasında kullanılan öğrenciyi azarlama yöntemine daha fazla başvurdukları görülmektedir.

Tablo 3. Öğrenciyi Okul Yönetimine Göndermek Alt Boyutuna Ait Görüşlerin Kıdem Değişkenine Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyutlar	Kıdem	N	Ort.	sd	χ^2	p	Fark
Öğrenciyi Okul yönetimine göndermek	1 yıl ve altı	12	140,17	7	22,01	0,003	1-7
	2-5 yıl	30	178,48				2-4, 2-5, 2-6, 2-8,
	6-10 yıl	50	147,43				3-7, 4-7,
	11-15 yıl	43	125,88				5-7, 6-7,
	16-20 yıl	60	126,80				7-8.
	21-25 yıl	53	131,84				
	26-30 yıl	23	194,72				
	31 yıl ve üzeri	16	135,28				
	Toplam	287					

Tablo 3’deki bulgulara göre, öğretmenlerin “öğrenciyi okul yönetimine göndermek” alt boyutuna ait görüşleri “kıdem” değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$\chi^2=22,01$, $p<0,05$]. Bu nedenle farkın kaynağını bulmak için yapılan Mann-Whitney U testi sonucunda, farklılığın 1 yıl ve altı kıdem ile 26-30 yıl kıdeme sahip öğretmenler ve 2-5 yıl kıdem ile 11 yıl ve üzeri kıdeme sahip öğretmenler grupları arasında olduğu ortaya çıkmıştır. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında, Öğrenciyi okul yönetimine göndermek konusunda 26-30 yıl kıdeme sahip öğretmenler ve 2-5 yıla sahip olan öğretmenlerin daha fazla derecede hassas oldukları görülmektedir.

Tablo 4. Öğrenciyi Hemen Durmasını Söylemek Alt Boyutuna Ait Görüşlerin Öğrenci Sayısı Değişkenine Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyutlar	Öğrenci Sayısı	N	Sıra Ort.	sd	χ^2	P	Fark
Öğrenciyi hemen durmasını söylemek	25 kişi ve altı	37	144,76	4	21,11	0,001	2-4 4-5
	26-30 kişi	158	127,80				
	31-35 kişi	76	166,64				
	36-40 kişi	12	200,58				
	41 kişi ve üzeri	2	67,75				
	Toplam	285					

Tablo 4'teki bulgulara göre, "öğrenciyi hemen durmasını söylemek" alt boyutuna ilişkin öğretmen görüşleri arasında öğrenci sayısına göre anlamlı farklılık ortaya çıkartmaktadır. [$\chi^2=21,11$, $p<0,05$]. Bunun üzerine öğretmen görüşlerine ait farkın kaynağını bulmak için yapılan Mann-Whitney U testi sonucunda 36-40 kişi ile 26-30 kişi, 41 kişi ve üzeri öğrenci mevcuduna sahip sınıflar arasında olduğu saptanmıştır. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında; öğrenciyi hemen durmasını söylemek konusunda, 36-40 kişi öğrenci mevcuduna sahip öğretmenlerin, diğer öğrenci mevcuduna sahip öğretmenlere göre oluşan disiplin olayına anında müdahale ettikleri görülmektedir.

Tablo 5. Öğretmenlerin Branş Durumlarına Göre Öğrencilerin Disiplini Bozan Davranışlara Karşı Kullanılan Yöntemler Ait Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Boyutlar	Branş	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	Z	U	P
Öğrenciyi bedensel olarak cezalandırmak.	Meslek öğretmeni	81	182,74	14802	-6,73	5043	0,001
	Kültür öğretmeni	206	127,22	25953			
Öğrenciyi rehber öğretmene göndermek	Meslek öğretmeni	81	177,38	14368	-4,56	5477	0,001
	Kültür öğretmeni	206	129,35	26387			
Öğrencinin koluna yada omzuna hafifçe dokunarak uyarmak.	Meslek öğretmeni	81	167,15	13539	-3,18	6306	0,001
	Kültür öğretmeni	206	133,41	27216			

Tablo 5 'ta araştırmaya katılan öğretmenlerin "branş" durumlarına göre disiplini bozan davranışlara karşı kullanılan yöntemler olan "öğrenciyi bedensel olarak cezalandırmak" [$U=5043$, $p<0,05$], "öğrenciyi rehber öğretmene gönderme" [$U=5477$, $p<0,05$] ile "öğrencinin koluna yada omzuna hafifçe dokunarak uyarma" [$U=6306$, $p<0,05$] bakımından anlamlı bir farklılık görülmektedir. Öğrenciyi bedensel olarak cezalandırmak, öğrenciyi rehber öğretmene göndermek, öğrencinin koluna ya da omzuna hafifçe dokunarak uyarıya ait sıra ortalamaları incelendiğinde her üç değere göre, meslek öğretmenlerinin, kültür öğretmenlerine göre sıra ortalamasının yüksek olduğu ve disiplini sağlamak için önemli bir yöntem olarak gördükleri söylenebilir. Öğrenciyi bedensel olarak cezalandırmada; meslek öğretmenlerinin sıra ortalaması [$\bar{x} = 182,74$] ,kültür öğretmenlerinin sıra ortalamasından [$\bar{x} = 127,22$] daha yüksek olup bu yönteme daha fazla başvurdukları görülmektedir. Öğrenciyi rehber öğretmene gönderme; meslek öğretmenlerinin sıra ortalaması [$\bar{x} = 177,38$] ,kültür öğretmenlerinin sıra ortalamasından [$\bar{x} = 129,35$] daha yüksek olduğu görülmektedir. Öğrencinin koluna ya da omzuna hafifçe dokunarak uyarma meslek öğretmenlerinin sıra ortalaması [$\bar{x} = 167,15$] ,kültür öğretmenlerinin sıra ortalamasından [$\bar{x} = 133,41$] daha yüksek olduğu ve bu yönteme daha fazla başvurdukları görülmektedir.

Tablo 6. Öğretmenlerin Cinsiyete Göre Öğrencilerin Sınıfta Disiplini Bozan Davranışlar Ait Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	Z	U	p
Sözlü saldırıda bulunmak	Erkek	171	136,21	23291,5	-2,015	8585,5	0,04
	Kadın	116	155,49	18036,5			
Okulla ilgisi olmayan kişileri sınıfa getirme	Erkek	171	150,73	25775,5	-2,010	8766	0,04
	Kadın	116	134,07	15552,5			

Tablo 6’ da araştırmaya katılan öğretmenlerin “cinsiyet” durumlarına göre öğrencilerin sınıfta disiplini bozan davranışları “Sözlü saldırıda bulunmak” [U=8585, p<0,05], “Okulla ilgisi olmayan kişileri sınıfa getirme” [U=8766, p<0,05] maddelerinden kadın ve erkek öğretmenleri anlamlı bir farklılık görülmektedir. Sözlü saldırıda bulunma davranışına ait sıra ortalamaları incelendiğinde kadın öğretmenlerin, erkek öğretmenlere göre sıra ortalamasının daha yüksek olduğu görülmektedir. Okulla ilgisi olmayan kişileri sınıfa getirme davranışına ait sıra ortalamaları incelendiğinde kadın öğretmenlerin, erkek öğretmenlere göre sıra ortalamasının daha düşük olduğu görülmektedir. Sözlü saldırıda bulunmak; kadın öğretmenlerinin sıra ortalaması [\bar{x} =155,49] ,erkek öğretmenlerini sıra ortalamasından [\bar{x} = 136,21] daha yüksek olup bu davranışlardan daha fazla rahatsız oldukları görülmektedir. Okulla ilgisi olmayan kişileri sınıfa getirme; erkek öğretmenlerin sıra ortalaması [\bar{x} =150,73] ,kadın öğretmenlerinin sıra ortalamasından [\bar{x} =134,07] daha yüksek olduğu ve bu davranışına karşı daha duyarlı olduğu görülmektedir.

Tablo 7. Öğretmenlerin Medeni Durumlarına Göre Öğrencilerin Sınıfta Disiplini Bozan Davranışların Nedeni Ait Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Boyutlar	Medeni durum	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	Z	U	P
Aile içi problemler	Evli	201	150,89	30329,5	-2,382	7257,5	0,017
	Bekar	86	127,89	10998,5			

Tablo 7’de öğretmenlerin medeni durumlarına göre öğrencilerin sınıfta disiplini bozan davranışların nedeni ait Mann-Whitney U testi sonuçları verilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyet durumlarına göre öğrencilerin disiplini bozan davranışları nedenlerinden olan “Aile içi problemler” [U=7257, p<0,05], evli ve bekar öğretmenleri anlamlı bir farklılık görülmektedir. “Öğrenci ile dersten sonra konuşmak davranışı” için evli öğretmenlerinin sıra ortalaması [\bar{x} = 150,89] ,bekar öğretmenlerin sıra ortalamasından [\bar{x} = 127,89] daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 8. Öğretmenlerin Medeni Durumlarına Göre Disiplini Bozan Davranışlara Karşı Kullanılan Yöntemler Ait Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Boyutlar	Medeni Durum	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	Z	U	p
Öğrenciye daha fazla ödev vermek	Evli	200	134,45	26890,5	-2,895	6790,5	0,004
	Bekar	85	163,11	13864,5			
Eğlenceli ders etkinliklerine katılmasına izin vermemek	Evli	200	136,46	27292	-2,418	7192	0,016
	Bekar	85	158,39	13463			
Düşük ders notu vermek	Evli	200	134,03	26805	-3,012	6705	0,003
	Bekar	85	164,12	13950			

Tablo 8’de araştırmaya katılan öğretmenlerin medeni durumlarına göre disiplini bozan davranışlara karşı kullanılan yöntemlerden “öğrenciye daha fazla ödev vermek” [U=6790,5, p<0,05], “eğlenceli ders etkinliklerine katılmasına izin vermemek” [U=7192, p<0,05] ile “düşük ders notu vermek” [U=6705, p<0,05] bakımından anlamlı bir farklılık görülmektedir. Öğrenciye daha fazla ödev vermek, eğlenceli ders etkinliklerine katılmasına izin vermemek, düşük ders notu vermek ait sıra ortalamaları incelendiğinde her üç değere göre, bekâr öğretmenlerin, evli öğretmenlere göre sıra ortalamasının yüksek olduğu görülmektedir. Öğrenciye daha fazla ödev vermek; bekâr öğretmenlerin sıra ortalaması [$\bar{x} = 161,11$], evli öğretmenlerin sıra ortalamasından [$\bar{x} = 134,45$] daha yüksek olduğu görülmektedir. Eğlenceli ders etkinliklerine katılmasına izin vermemek; bekâr öğretmenlerinin sıra ortalaması [$\bar{x} = 158,39$], evli öğretmenlerinin sıra ortalamasından [$\bar{x} = 136,46$] daha yüksek olup bu yönetime daha fazla başvurdukları görülmektedir. Düşük ders notu vermek bekâr öğretmenlerin sıra ortalaması [$\bar{x} = 164,12$], evli öğretmenlerinin sıra ortalamasından [$\bar{x} = 134,03$] daha yüksek olduğu ve bu yöntemi disiplin sağlamak için daha fazla kullandıkları görülmektedir.

Disiplini bozan davranışlarına karşı kullanılan yöntemler boyutunda, 26 - 30 yıl [$\bar{x} = 75,69$]; 2 - 5 yıl arasında [$\bar{x} = 74,06$], 6 - 10 yıl [$\bar{x} = 69,38$], 11 - 15 yıl [$\bar{x} = 59,67$], 16 - 20 yıl [$\bar{x} = 62,06$], 21 - 25 yıl [$\bar{x} = 62,16$], 31 yıl ve üzeri [$\bar{x} = 45,37$] göre daha yüksek düzeyde katılmışlardır.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Öğretmenlerin aile ve gelişim dönemi eksikliklerinin ön plana çıkarıldığı, disiplin konusunda “aile içi problemler”, “ailelerin çocuklarına karşı olumsuz tutum ve davranışları”, “öğrencilerin bulunduğu yaşın ve gelişim özelliklerinin etkisi (Ergenlik dönemi başı)” gibi yanıtların fazlalığı sebebiyle öğretmenlerin okul ve sınıf içi faktörleri, kendi eksikliklerini yeterli düzeyde tutmadıkları görülmüştür. Sınıfta uyulması gereken kuralların açık ve anlaşılır olmaması, derslerin sıkıcı olması ve tütün, alkol ya da madde kullanımı gibi nedenlerin disiplinsiz davranışlar arasında en düşük neden olarak gösterilmesi de aynı şekilde öğretmenlerin verdikleri yanıtlara ilişkin sübjektif bakış açısına getirilebilecek bir eleştiridir. Siyez (2009)’in çalışmasında, istenmeyen liseli öğrenci davranışlarının başında, öğretmeni dinlememek, dersten uzak kalmak, derse ilgisiz olmak, derste konuşmak, dersin akışını bozmak, ders materyalleri dışında bir materyali okula getirme, derste kopya çekme olduğunu belirtmiştir. Öğretmenler bu tip davranışlar karşısında kendi yetersizlikleri de dâhil

olmak üzere birçok sorun olduğunu, öğrenci kaynaklı sorunların yanında ailelerin de yeterince öğrencilerin üzerine düşmediklerini ele almıştır. Bu yönleriyle bulgularımızla örtüşmektedir.

Çalışmada, ailelerin çocuklarına olan ilgisizliğini özellikle genç yaşta 20-35 yaş aralığındaki öğretmenlerin disiplinsizlik nedeni olarak gördüğünden yola çıkarak 20-35 yaş arası öğretmenlerin özellikle okuldan çok aile ve öğrencinin kendi yaşantısına ilişkin nedenleri disiplinsiz olarak gördükleri sonucu çıkarılmıştır. Baysal (2009) yapmış olduğu bir çalışma sonucunda; öğretmenlere göre, ailelerin çocuklarına disiplin davranışı kazandırmamaları, aile içerisindeki şiddet ve çocukların eğitimine olan ilgisiz tutumların çocukların disiplinsizliklerine temelde neden olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Karataş, Mercan ve Güven (2016) yaptıkları çalışmada, disiplin ve kontrol sürecinde öğrencilerin ebeveynlerinin aşırı şekilde kendilerini kontrol ettikleri; yeme-içme, giyim konusunda sürekli müdahaleleri ve öğrencinin herhangi bir davranışı sonucunda verilen kısıtlama cezalarının fazlalığı göze çarpmaktadır. Disiplini bozan davranışlara karşı kullanılan yöntemlerde ise öğrenciyi okul yönetimine göndermek yanıtını 26-30 yıl arasında kıdemli öğretmenlerin verdikleri ve yine kıdem derecesi ile kullanılan yöntem arasında anlamlı bir ilişki olduğu gözlemlenmiştir. Tümkaya (2005) yaptığı tükenmişlik yaşayan öğretmenlerin ne şekilde sınıf içerisinde disiplin kurduklarını incelediği araştırmasında, mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin ve tükenmişlik yaşayan öğretmenlerin daha katı disiplin cezası verdikleri görülmüştür.

Yılmaz ve Babaoğlu (2013) yaptığı çalışmada, ceza noktasında ise deneyimsiz öğretmenlerin deneyimli öğretmenlere göre daha çok teorik noktada kaldıkları için engelleyici cezalara sıkça başvurdukları gözlemlenmiştir. Çalışmada cinsiyet değişkeninin disiplini bozan davranışların nedenleri ve yöntemleri bazında anlamlı bir ilişkisi olmadığı, disiplini bozan davranışlarda ise az-çok erkek ve kadın öğretmenlerin benzer görüş sergiledikleri görülmektedir. Çetin (2013), 2011-2012 yılında, 37 sınıf öğretmeni üzerinde yaptığı çalışmada, kadın öğretmenler en fazla öğrencilerin hiperaktif olmasından şikâyet ederken, erkek öğretmenler ise öğrencilerin birbirleri ile olan ilişkilerinden şikâyet etmektedirler. Medeni durumlarda ise, evli öğretmenlerin bekâr öğretmenlere göre daha az duyarlı olarak disiplinsiz davranışları algıladıkları sonucu çıkmıştır. Bu durum özellikle evli öğretmenlerin çocuk sahibi iseler kendi çocuklarından kaynaklı davranışları olağan karşıladıklarını gösterebilmektedir. Tümkaya (2005) yaptığı bir çalışmada, çocuk sahibi olmayan öğretmenlerin empati duygusu geliştiremedikleri ve öğrenciye daha katı şekilde davrandıkları ortaya konmuştur. Branş düzeyinde ise, meslek branşındaki öğretmenlerin kültür branşındaki öğretmenlere göre disiplinsiz davranışlara karşı daha duyarlı oldukları ve farkındalıklarının yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Kültür öğretmenlerinin daha az derslere girmesine bağlı olarak çalışma kapsamında yer alan sorularda duyarlılıklarının daha düşük olduğu gözlemlenmiştir. Meslek öğretmenlerinin ise buna kıyasla daha yüksek duyarlılıkları olması derslerinin fazlalığından ötürü olabilmektedir. Öğrenci ile kurulan iletişim süresine bağlı olarak değişen bu duyarlılık derecesi de meslek etiği ve çalışma düzeni noktasında sorgulanmalıdır. Çalışma kapsamında tartışılacak konu; özellikle öğretmenlerin istenmeyen davranışlara karşı incelendiğinde öğretmenlerin medeni durumları bakımından farklılık oluştuğu; bekâr öğretmenlerin genel olarak öğrenciye daha fazla ödev vermek, eğlenceli etkinliklere katılmasını önlemek ve düşük ders notu vermek gibi yöntemleri kullandıkları görülür. Her iki öğretmen grubu için ise genel anlamda hala modern disiplin yöntemlerine geçilmediği aşikârdır.

Ortaöğretim kurumlarında yapılan bu çalışma kapsamında özellikle öğretmenlere ilişkin cinsiyet, medeni durum, yaş, branş, mesleki kıdem ve öğrenci sayısı değişkenlerinin disiplin anlayışı ve yöntemlerine göre var olan değişimleri göz önüne alındığında özellikle genç öğretmenlerin öğrencileri yakından tanınması,

aileler ile yapılan görüşmeleri sıklaştırmaları önerisinde bulunulabilir. Yapılacak olan toplantı ve ziyaretlerle ailelerin okula katılımı sağlanarak öğrencilerin istenmeyen davranışlarının önüne geçme noktasında okul-aile işbirliğinde bulunulabilir. Mesleğinde kıdemli öğretmenlerin ise disipline yönelik davranışlarda esnek tutumları ile ilgili eğitim programlarına katılmaları bir çözüm önerisi şeklinde sunulabilir.

KAYNAKÇA

- Akpınar, B., & Özdaş, F. (2013). Lise Disiplin Sorunlarının Cinsiyet Değişkeni Açısından İncelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20-29.
- Aksoy, N. (2001). Sınıf yönetimi ve disiplin modellerinin dayandığı temel yaklaşımlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, S:7, C:1, 9-20.
- Atıcı, M. (2007). A small-scale study on student teachers' perceptions of classroom management and methods for dealing with misbehaviour. *Emotional & Behavioural Difficulties*, V:12, 15-27.
- Babaoğlu, E., & Yılmaz, F. (2013). Sınıf Öğretmenlerinin Disiplini Sağlamada Kullandıkları Ödül ve Ceza Yöntemleri (Şırnak İli Örneği). *Elementary Education Online*, C:12, 36-51.
- Baysal, N. (2009). İlköğretim II. Kademedeki Görevli Öğretmenlerin Sınıfta Karşılaştıkları Disiplin Sorunlarına, Bunların Nedenlerine Ve Çözüm Yollarına İlişkin Görüşleri. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Brophy, J. (1988). Educating Teachers About Managing Classrooms and Student. *Teaching & Teacher Education*. 4 (1), 1-18.
- Canter, C., & Canter, M. (1992). *Assertive discipline: A take charge approach for today's educator*. California: Canter and Associates.
- Celep, C. (2000). *Sınıf Yönetimi ve Disiplini*. Ankara: Anı Yayınları.
- Celep, C. (2004). *Sınıf yönetimi ve disiplin*. Ankara: Anı Yayınları.
- Cemaloğlu, N. (2007). Disiplin İle İlgili Kavramlar, İlkeler ve Uygulamalar. *Milli Eğitim Dergisi*, 8-24.
- Cüceloğlu, D. (1992). *İçimizdeki Çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çetin, B. (2013). Sınıfta İstenmeyen Öğrenci Davranışlarıyla İlgili Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, C:17, S:1, 255-269.
- Doğan, B., & Gökyer, N. (2016). İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Nedenlerine İlişkin Yönetici ve Öğretmen Görüşleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C:26, S:1, 93-105.
- Erdem, G., Eke, C., Ögel, K., & Taner, S. (2006). Lise Öğrencilerinde Arkadaş Özellikleri ve Madde Kullanımı. *ağırlıklı Dergisi*, C:7, 111-116.
- Erkesici, E. (2005). Meslek Liselerinde Öğrencilerin Disipline Aykırı Davranışlarda Bulunma Nedenleri (Ankara İli Örneği). Ankara, Türkiye: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kahveci, N. G. (2012). Genel Liselerde Karşılaşılan Disiplin Sorunlarının Uzamsal İncelenmesi: İstanbul'dan Bir İlçe Örneği. *Educational Policy Analysis and Strategic Research*, V:7, N:1, 64-93.
- Marzano, R. J. (2009). *Classroom management that works*. New York: Upper Saddle River.
- MEB. (2007). *Ortaöğretim Kurumları Disiplin Yönetmeliği*. Ankara: MEB Yayınları.
- Mercan, Ç. S., Karataş, S., & Düzen, A. (2016). Ergenlerin Ebeveyn İlişkilerine Yönelik Algıları: Nitel bir İnceleme. *Balıkesir University The Journal of Social Sciences Institute*, C:19, S:16, 237-259.

- Pala, A. (2005). Sınıfta istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemeye dönük disiplin modelleri. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S:13, 171-179.
- Siyez, D. M. (2009). Liselerde Görev Yapan Öğretmenlerin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Yönelik Algıları ve Tepkileri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C:1, S:25, 67-81.
- Siyez, D. M. (2009). Liselerde Görev Yapan Öğretmenlerin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Yönelik Algıları ve Tepkileri . *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C:1, S:25, 67-81.
- Tanhan, F., & Şentürk, E. (2011). Sınıf İçi İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Yönelik Öğretmen Tutumları Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, C:4, S:25, 44-53.
- TDK. (1999). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Tümkiye, S. (2005). Öğretmenlerin Sınıf İçi Disiplin Anlayışları ve Tükenmişlikle İlişkisi. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, S:44, 549-568.